

muni, Gomez i. rosol. 6. nn. 3. & 4. Covarr. in cap. Raynutius, §. 6. n. 1. Plane ad phreneticos constitutionem non pertinere tradunt comm. DD. & probat Vasq. d. §. 17. n. 108. per verbum constitutionis perpetuo.

5 *Et si puberes sint*). Secunda differentia, quæ principalis est inter hanc substitutionem & pupillarem. Ait, *etsi puberes*. { Licetne ergo etiam impuberibus exemplariter substituere? De patre, qui emancipavit, non queritur, nec de matre substituere volante; quoniam in his terminis sola exemplaris locum habet: sed de patre, in cuius potestate esti impubes mente capti. Ratio dubitandi orta a simili. Quemadmodum enim curatio agnatorum, in qua lex XII. Tab. jubet esse furiosos, ad impuberis non pertinet, qui ex jure ordinario in tutela sunt, l. 3. de tutel. ita videri potest, nec pertinere ad eos hæc extraordinaria substitutione, cum pater jure ordinario his substituere possit pupilliter. Sed non sunt hæc similia: nam finita tutela succedit, & administrationem bonorum puberis suscipit curator, quem lex aut Magistratus tutori subrogat, ut in omnem eventum hic furioso prospectum sit: finita autem substitutione pupillari, & durante adhuc mentis alienatione, non succedit exemplaris substitutione, neque quisquam est, qui hæredem mente captio dare queat. Quamobrem magis est, ut dicamus, posse patrem etiam exemplariter fi-

lio substituere, ut duret ea substitutione etiam post pubertatem, quandiu manet eadem mentis constitutio, ita & Duar. in tit. de vulg. & pup. cap. 19. & DD. comm.

6 *Ad exemplum pupillaris substitut*). His verbis significatur licere patri filio mente captio substituere in casum secundum: *Si filius hæres erit*, ut receptum est in pupillari. Deinde etiam deberet patrem, qui exemplariter substituit, sibi prius testamentum facere, sibique in eo hæredem instituere, quam filio substituat, perinde ut in substitutione pupillari, §. 5. infr. eod.

7 *Certas personas*). Differentia tertia. In substitutione pupillari licet impuberi filio quosvis substituere, etiam fratribus ejus præteritis: in substitutione mente capti non licet; sed in hac primum liberi, si quos habet: dein his non extantibus fratres mente capti substituendi sunt: deum si nec fratres erunt, permisum substituere quemlibet, d. l. 9. C. hoc sit. Et notandum, quod in constitutione adjicitur, non esse necesse, si plures sint mente captio liberi aut fratres, ut substituantur, omnes, sed satis esse, vel unum ex iis substitui, ut valeat substitutione, licet reliqui non sint exhaeredati: nihil enim de cæteris exhaeredandis exprimitur.

8 *Sin autem resipuerint, infirmari*). (1). Deficiente nimirum conditione hujus substitutionis: ut enim pupillaris substitutionis hæc propria est: *Si filius impubes de-*

cesserit, ita exemplaris hæc propria: *Si mente captus in eadem constitutione mentis decesserit*; ac proinde ut illa pubertate, ita hæc finitur resipiscentia: quomodo veteres quoque principalia rescripta interpretati sunt, quibus specialiter aliquibus concessum erat, liberis puberibus ob infirmitatem aliquam, propter quam ipsi testari non poterant, testamentum facere: iniquum enim esset, testamenti factionem adimere homini sani sensus & mentis, l. 43. hoc sit. ubi indicatur alius quoque modulus, quo hæc substitutio infirmatur, sui hæredis agnatio(1). { Quid autem si filius in eandem mentis abalienationem reciderit? Zasius tract. subst. exempl. post Baldum & Salicet. in d. l. 9. C. hoc sit. distinguit inter modicum & longum intervallum, ut illo casu duret, hoc evanescat substitutione, quod & Covarr. in d. cap. Raynutius, §. 6. num. 11. probat. Perrezius ad eund. tit. C. num. 33. indistincte negat unquam convalescere. Vasquius contra convalescere ait, sed ita, quasi interim non extinctam, idque etiamsi filius tempore mortis paternæ adhuc sit sanæ mentis, lib. 2. de success. progress. §. 17. num. 48. & seqq. quæ etiam est communis opinio secundum Jason. & alios a Vasquio & Covarr. allegatos. Ratio juris suadet ut dicamus, cum Donell. 6. comm. 27. siquidem filius vivo adhuc patre in eundem morbum reciderit, magis esse, ut substitutione duret, arg. l. 6. §. 2. de

TEXTUS.

Proprium pupillaris substitutionis.

2 *Igitur in pupillari substitutione secundum præfatum modum ordinata duo quodammodo sunt testamenta: alterum patris, alterum filii, tanquam si ipse filius sibi hæredem instituisset: aut certe unum testamentum est duarum causarum, id est, duarum hæreditatum.*

COMMENTARIUS.

1 Redit Imp. ad institutionem initio disputationem de sub-

(1) D. l. 11. tit. 5. P. 6.

(1) D. l. 11. eod.

sitione pupillari. Ait, in ea substitutione duo quodammodo esse testamenta, quæ verba capienda non sunt. Etenim non hic eorum sensus est, in pupillari substitutione, quatenus sola & per se spectatur, duo esse testamenta, quæ oratio implicaret contradictionem: quippe in pupillari substitutione soli pupillo hæres datur cuius idcirco etiam testamentum dicitur, licet patrem auctorem habeat, l. 20. hoc tit. & passim; ea vero pars, qua impubes ipse; aut alius hæres instituitur, patris testamentum constituit, ulloque modo appellari potest substitutio pupillaris. Sed ita accipienda sunt, ut simul comprehendatur ipsa impuberis institutio secundum formulam in pr. traditam: quod ostendunt verba: Secundum præfatum modum ordinata. Hoc sensu recte dicitur, duo hic quodammodo testamenta esse: alterum patris, alterum filii. Hinc enim est, quod utriusque mors spectanda: duplex item apertura tabularum, si pupillares seorsum obsignatae, l. 8. testam. quem aper. quod pater una hora sibi, altera filio hæredem facere potest, l. 16. §. 1. hoc tit. sibi per scripturam, filio per nuncupationem; & contra, d. l. 20. eod. quod filio substitutus, eo abstinenti, non cogitur paternis creditoribus respondere, l. 42. de adq. hær. & appetet hoc luculentius in substitutione exhæreditati.

2 Unum testamentum duarum causarum). Recte quoque, sed sensu diverso, unum hic esse testamentum dicitur, l. 2. §. 4.

d. l. 20. hoc tit. nimirum, tum ratione causæ effientis, quia unum duntaxat auctorem habet; tum formalis, quia unica solemnitate contentum, veluti unus septem testium signaculis, d. l. 20. tum ratione subsistentiæ quia pupillare testamentum per se non subsistit, sed paterni accessio est, quo rupto, resciso aut irrito facto, simul concedit, l. 16. §. 1. eod. §. 5. infr. hoc tit. Atque hinc est, quod in tabulis patris & filii una Falcidia servatur, l. 11. §. 5. ad l. Falcid. quod juri a crescendi locus est inter patris & pupilli tabularum legatarios, ut inter se conjunctos, l. 34. §. sed si 10. de legat. 1. & si quæ sunt alia generis ejusdem. Hotomanus singula accurate persecutus est.

TEXTUS.

Alia forma substituendi pupillariter.

3 Sin autem quis ita formidolosus sit, ut timeat, ne filius pupillus adhuc ex eo quo palam substitutum acceperit, post obitum ejus periculo insidiarum subjaceat, vulgarem quidem substitutionem palam facere, v in primis testamenti partibus ordinare debet: illam autem substitutionem, per quam si hæres extiterit pupillus, v intra puberatem decesserit, substitutus vocatur, separatis in inferioribus partibus scribere debet, eamque partem proprio lino, propriaque cera consignare: v in priore parte testamenti cavere, ne inferio-

De pupillari substitutione.

res tabulae vivo filio et adhuc impubere aperiantur (1). Illud palam est, non ideo minus valere substitutionem impuberis filii, quod in iisdem tabulis scripta sit, quibus sive quisque hæredem institueret: quamvis pupillo hoc periculose sit.

COMMENTARIUS.

1 Quia substitutio hæc pupillo periculosa videtur, consilium hoc loco parentibus datur, ut eam in ima parte tabularum scribant, linoque proprio trajeccio constrictam obsignent, caueantque, ne vivo & adhuc impubere filio aperiantur.

2 Pericolo insidiarum subjaceat). Vulgaris substitutio rarius periculum liberis impuberibus creat, quia adita hæreditate spes omnis successionis substituto praeceditur. Potest tamen & ipsa causam præbere insidiis. Apud Ciceronem in orat. pro Cuent. cap. 11. legimus, mulierem quandam Milesiam, accepta a secundis hæredibus pecunia partem sibi medicamentis abegisse: cuius rei meminit Triphon. l. 39. de pæn. Citius autem periculum metuitur a substituto pupillariter, si is, mortuo patre pueri custode, se esse substitutum cognoscat: hic enim majorem occasionem habet vitæ pupilli struendi insidias, eumque, antequam pubescat, e medio tollendi. In cujusmodi scelus impulsus hac occasione fuit tutor ille: quem Sergius Galba

ob id cruce afficit: nimirum quod pupillum, cui substitutus hæres erat, veneno necasset, Suet. in Galb. cap. 9. Scilicet ea vulgo est hominum improbitas, ui spe luculentæ hæreditatis aut similis lucri, quod post obitum alicujus se percepturos certo sciunt, facile impellantur ad affectandam illius mortem. Novum est illud Persianum satyr. 2. vers. 12. de improbo insidiatore pupilli, cui hæres substitutus erat:

....Pupillumve uitnam, quem proximus hæres

Impello, expungam!

Eodemque pertinent illa Horatii lib. 2. satyr. 1. vers. 48.

Arrepe officiosus, ut v scribare secundus

Hæres: v si quis casus puerum egerit Orco,

In vacuum venias.

3 Primis testamenti partibus). Tabulae testamenti in plures partes dividi possunt, singulæque partes seorsum obsignari, ita ut priores sine posterioribus comode aperiiri & resignari queant. Primam testamenti partem Horatius d. satyr. 5. vers. 53. primam ceram vocat, sicut Tranquillus in Julio cap. 83. partes inferiores, imam ceram. Cicero Verr. 3. extremam ceram codicis. Quod intelligendum est ex consuetudine veterum Romanorum, qui in tabulis ceratis scribere solebant. Quamvis interdum etiam chartis & membranis uterentur, §. 12. sup. de testam. ord.

4 Cavere, ne inferiores tabu-

(1) L. 6. tit. 2. P. 6.

læ aperiantur). Pupillares tabulas aperiri plerumque vetabat parens, l. 3. C. quemad. test. ap. aut vetuisse intelligebatur, si seorsum eas signatas reliquisset, l. 8. ff. eod.

TEXTUS.

Quibus substituitur.

4 Non solum tamen hæreditibus institutis impuberibus liberis ita substituere parentes possunt, ut si hæredes eis extiterint, & ante pubertatem mortui fuerint, sit eis hæres is, quem ipsi voluerint: sed etiam exhæredatis. Itaque eo casu, si quid exhæredato pupillo ex hæreditatibus, legatisve aut donationibus propinquorum atque amicorum acquisitum fuerit, id omne ad substitutum pertinebit (1). Quæcunque diximus de substitutione impuberum liberorum, vel hæredum institutorum, vel exhæredatorum, eadem etiam de posthumis intelligimus.

COMMENTARIUS.

1 Sed etiam exhæredatis). Non ait, præteritis, quia sic testamentum patris ipso jure nullum esset, l. 1. de injust. rupt. l. 30. de lib. & posthum. Exhæredatis autem recte substituitur, l. 1. §. 2. l. 10. §. 5. hoc tit. nimicum jus hoc substituendi, ut et tutores dandi, non ab institutione hæredis, sed a potestate patris pendet: quippe qui non suis bonis, sed impuberis substituit: quo argu-

(1) L. 6. d. tit. 5. P. 6.

mento utitur Ulp. d. l. 10. §. 5. Quamobrem etsi hodie bonorum adventitiorum proprietas patri non queritur, non eo tamen minus substituere filio exhæredato poterit. Neque in eo injuria fit exhæredato, quod pater ei hæredem dat; quia potius ad utilitatem pupilli hoc spectare creditur, l. 42. de adq. hær. Sed quibus verbis hæc substitutio concipienda est? Non enim potest concipi eadem formula, qua utimur in substitutione filii hæredis instituti: Si hæres erit, & intra pubertatem decedet. Nimicum posterior tantum hujus conditionis pars exprimenda. Formula hæc sit: Titius hæres esto; filius exhæres. Si filius impubes moriatur, Sempronius ei hæres esto. Ex quo apparet, veram hic substitutionem nullam esse, ac ne vix quidem coloratam.

2 Pupillo ex hæreditatibus, legatisve). Nam uti modo dictum est, non suis, sed impuberis bonis testator substituit. Turbavit hic multos vitiosæ lectio, l. 41. §. 4. de test. mil. Sic enim is locus in vulgatis codicibus legitur: Exhæredato miles & emancipato filio substituere potest. Verum hoc jus in his exercebitur, quæ ab ipso ad eum, cui substituit, pervenerunt: non etiam in his, quæ habuerit, vel postea acquisierit. Quod si exhæredato filio a milite substitutus ea tantum accipit, quæ a testatore profecta sunt; nihil amplius ei tribuendum, si substitutus sit à pagano. Cæterum aliud ratio juris efflagitat: nec re-

De pupillari substitutione.

sponsum istud, si ita legas, defendi potest a summa absurditate. Quod cum animadverteret D. Viglius, ausus est, quamquam nullius freatus codicis auctoritate, locum aliter interpungere, dictio neque exhæredato, in calcem praeced §. transposita, novum sic inchoare: Miles & emancipato filio &c. quam viri doctissimi & prudentissimi interpunctionem postea compertum est Pisani codicis auctoritate confirmari.

3 Ad substitutum pertinebit). Hoc igitur certo constitutum est, licere patri substituere filio impuberi etiam exhæredato, atque ex hac substitutione ad substitutum pertinere adventitia exhæredati emolumenta. Sed hac occasione duo quæsita sunt: primum, an quemadmodum pater exhæredato recte substituit, ita etiam ab eo legatum aut fideicommissum recte relinquat: alterum, an substituto exhæredati legatum aut fideicommissum dare valeat. Primum quod attinet, placet patrem a filio, quem exhæredavit, legare aut fideicommissum relinquere non posse, l. 41. §. 3. hoc tit. (1). Alia enim ratio est substitutionis, alia legatorum sive fideicommissorum. Legata & fideicomissa onera sunt: ac proinde aliis imponi non possunt, quamvis, quos defunctus honoravit, & tantum pro modo relieti, d. l. 41. §. 3. l. 1. §. 6. de legat. 3. l. 9. C. de fideic. Substitutione vero onus nullum continet (neque enim onus

(1) Arg. l. 3. tit. 9. P. 6.
vers. Fueras ende, cum seq.
Tom. I.

(2) D. l. 3. ead.

(3) D. l. 3. eod. (4)
Ooo

familia avi locum obtineret, & præteritus quasi agnascendo testamentum ejus rumperet: quod falsum esse constat, l. 6. de *injust. rupt.* l. 7. unde lib.

5 Non obstat l. 1. §. 5. de *conj. cum emanc. lib.* ubi dicitur exhæredatum pro mortuo haberi: quia id tantum dicitur quoad editum illud de conjugandis cum emancipato liberis ejus; quatenus Prætor non admittebat ad successionem avi, simul cum hujus nepotibus in potestate existentibus filium emancipatum qui exhæredatus erat; sed præteritum duntaxat. In l. 9. §. 2. de *lib. v posth.* quæ etiam in contrarium adducitur, ubi legitur *filius* *jus legendum ejus jus*, ut hoc referatur ad nepotem, cuius *jus per exhæredationem patris abscissum est*, cum nec defuncto patre ad successionem avi admittatur, d. l. 9. §. 2. l. 6. de *inj. rupt.* Vide *Auton. Fab. 10. conject. 12.* Sed neque obstat, quod Ulp. in l. 1. §. 10. de *suis. v leg. hær.* adducat exhæredatos in exemplum eorum qui sui hæredes non extiterunt. Nam ibi Ulp. per verba sui hæredes non extiterunt non significat suitatem amiserunt, sed hæreditatem non obtinuerunt: quasi dicebat non impediri exhæredatos quominus patris sui sint consanguinei, quod patris hæreditate preventur, cum nihilominus eidem sanguiae sint conjuncti. Sunt igitur exhæredati sui hæredes patri suo, hujusque hæreditatem qua tales obtinebunt, si patris te-

stamentum deseratur, vel quoquo modo infirmetur.

TEXTUS.

Pupillare testamentum sequela paterni.

5 Liberis autem suis testamentum nemo facere potest, nisi v. sibi faciat: nam pupillare testamentum pars v. sequela est paterni testamenti: adeo ut si patris testamentum non valeat, nec filii quidem valebit (1).

COMMENTARIUS.

1 Permissum quidem patri est, suo testamento perfecto, alio tempore filio testamentum facere, l. 16. §. 1. hoc tit. aut sibi per scripturam, filio per nunciationem, vel contra, l. 20. §. 1. eod & vel instituto filio vel exhæredato. Cæterum necessarium omnino est, ut sibi quoque hæredem faciat, qui filio vult facere, l. 2. §. 1. eod. Incongruens enim visum est, eum, qui ipse intestatus decidere cupit, filio suo hæredem testamento dare: tantumque concessum patri sibi testamentum facienti, simul filio impuberi prospicere. Ex quo efficitur, testamentum patris principale esse, filii accessorium & paterni appendicem, ac proinde hoc sine illo non consistere, ex tripliaria juris regula, l. 129. §. 1. de *div. reg. jur.* Cæterum hoc in paganis obtinet: militi enim ex

(1) Arg. l. 10. d. tit. 5. P. 6. in fin.

privilegio indultum, ut soli filio hæredem facere possit, tametsi sibi non fecerit, l. 15. §. 5. de *test. milit.*

2 Nisi v. sibi faciat). Imo nisi sibi prius faciat, deinde filio: nec converso modo a filii testamento incipiat, d. l. 2. §. 4. v. §. ult. hoc tit. Quippe hic ordo naturæ est, ut sit & præcedat aliquid principale, cui quid accedere volumus, quod per se solum subsistere nequit. Filii autem testamentum sequela est & accession paterni; ita ex paternis tabulis pendens, ut sine illis non subsistat. Atque hæc ita obtinent, si ex intervallo diversisque tabulis pater sibi hæredem scribat, & filio substituat. Si vero conjunctim eodem tempore ac contextu utrumque fiat, placet substitutio nem valere, licet conversa scriptura filii testamentum factum fuerit: veluti si quis ita scriperit: *Si filius meus intra pubertatem decesserit, Sejus hæres esto, Filius hæres esto*, d. l. 2. §. 5. & merito: quia in conjunctionibus nullus ordo est, nec quicquam interest, utrum prius, utrum posterius dicatur scribaturve, teste Alfeno in l. 14. de *pecul. legat.*

3 Nec filii quidem valevit). Nam, ut dictum est, cum principalis causa non subsistit, ne ea quidem, quæ sequelæ & accessionis vicem obtinent, consistere possunt, l. 129. §. 1. l. 178. de *div. reg. jur.* Hinc fit, ut non tantum ab initio pupillares tabulae non subsistant, si patris testa-

(1) D. l. 10. tit. 5. P. 6. in fin.

mentum ab initio nullum sit; verum etiam corruant, si patris testamentum, quod recte factum erat, postea infirmetur (1), puta aut rumpatur agnatione vel quasi agnatione sui hæredis, l. 2. in pr. hoc tit. aut inofficium in totum pronuncietur, l. 8. §. 5. in fin. de *inoff. test.* aut irritum fiat testatore capite minuto, aut non adita ex testamento hæreditate, l. 10. §. 4. eod. plane si suus hæres testamento patris sit institutus, puta pupillus ipse, nihil amplius ad confirmationem testamenti desideratur, quam ut is mortuo patri sit superstes, licet se abstineat: nam vel nudæ sui hæredis existentiæ hæc vis est, ut confirmet tabulas pupillares, l. 12. hoc tit. de quo plene scriptimus ad *pr. hujus tit.*

4 Hodie ex *novella Justiniani* lege, etiamsi per querelam inofficiorum testamentum patris expugnatum fuerit, pupillaris substitutionis salva manebit, quemadmodum & legata ceteraque capita firma manent præter institutionem, nov. 115. cap. 3. in fin. unde auth. Ex causa C. de *lib. præt.* v. ibi comm. DD. Equidem scio, Dynum & Petrum a Bellapert. contendisse, ea tantum ex *novella ista* lege resicco testamento salva manere, quæ institutionem hæredis non desiderant, veluti legata, fideicomissa, libertates, tutorum dationes: seclus adhuc esse in iis, quæ hæredis institutionem requirunt, ut pupillaris substitutionis; idque &

Covarrubiae probati in cap. Raynati, §. 6. num. 3. Cæterum mihi verba illa novellæ: *Et alia capitula, non ob aliam causam videtur addidisse Justinianus, quam ut omnia capita comprehendenter extra institutionem: ac licet pupillaris substitutio & ipsa sit institutio palam tamen est, illuc per institutionem, quæ irrita esse jubetur, intelligi institutionem primam, qua scilicet pater sibi hæredem scripsit, non qua filio, quæ tantum pars est & sequela paterni testamenti: pertinet denique etiam ad utilitatem pupilli, ut salva maneat substitutio, ob quam causam & olim everso per bonorum possessionem cont. tab. testamento patris conservata fuit, l. 34. in fin. cum l. seq. hoc tit.*

5. IN HISPANIA, salva quoque manebit pupillaris substitutione rescisso per querelam testamento: quia licet in l. ult. tit. 8. P. 6. duntaxat dicatur, salva manere legata & libertates; eadem tamen mentio cæterorum, quæ sit in d. auth. Ex causa, reperitur in l. 11. tit. 7. P. 6. in fin. Quod facilius obtinebit post l. 2. tit. 4. lib. 5. Recop. quæ ad vim testamenti insuper habet institutionem hæredis, cuius rescessio, quæ per querelam contingit, unica esse posset causa pupillaris substitutionis infirmandæ. Et inelocationes tertii & quinti salvas manere, expresse statuit l. 8. tit. 6. lib. 10. Nov. Recop. (24. Tauri) Vide Greg. Lop. in l. 10. tit. 5. P. 6. gloss. 15. & Anton. Gom. in d. l. 24. Tauri.

TEXTUS.

Quot liberis substituitur.

6. *Vel singulis autem liberis vel ei, qui eorum novissimus impubes morietur, substitui potest. Singulis quidem, si neminem eorum intestatum decidere voluerit: novissimo, si jus legitimarum hæreditatum integrum inter eos custodiri velit.*

COMMENTARIUS.

1. Qui plures liberos impu-
beres habet, si neminem eorum
intestatum decidere velit, potest
singulis, quos voluerit substitue-
re, aut ipsos invicem & recipro-
ce, eique, qui novissime impu-
bes mortuus fuerit, substituere
alium aliquem, l. 25. hoc tit.
Quod si uni tantum substituit,
hic solus testatus decederit, cæ-
teri intestati. Unde si postremo
morituro tantum substituerit, jus
legitimarum hæreditatum inter
fratres conservare voluisse intel-
ligitur, l. 37. eod. unde hic locus
sumptus est.

2. *Intestatum decidere*). No-
ta, impuberes etiam dici intesta-
tos decidere, etsi ipsi testamen-
tum facere non possint; sicut vi-
ce versa testati decessisse dicun-
tur, cum pater eis testamentum fe-
cit. Itaque vox testatus sumpta
non pro negatione privante, sed
pro negante, impuberibus, furio-
sis & similibus personis attribui-
tur, quando parens eis testamen-
tum non fecit. Successorum in-

De pupillari substitutione.

477

puberum ab intestato fit mentio
in l. 9. de reb. dub. aliisque.

3. *Jus legitimarum hæredi-
tatum*). Nam cum cæteris nec pa-
ter testamentum fecerit, nec ipsi
sibi in ætate pupillari facere pos-
sint, necessario evenit, ut præ-
morientium fratum impuberum
hæreditates ex lege XII. Tab. ad
supersuites perveniant: quorum
tandem omnium bona in ultimi
defuncti hæreditate reperia sub-
stitutus ejus consequetur.

TEXTUS.

De substitutione nominatim
aut generaliter facta.

7. *Substituitur autem impu-
beri aut nominatim, veluti: Ti-
tius hæres esto: aut generaliter,
ut: Quisquis mihi hæres erit (1).
Quibus verbis vocantur ex sub-
stitutione, impubere mortuo filio,
illi, qui v. scripti sunt hæredes,
v. extiterunt, v. pro qua parte
hæredes facit sunt.*

COMMENTARIUS.

1. Susbtitutio pupillaris vel
specialiter & nominatim concipi-
tur, puta hoc modo: *Filius meus
hæres esto. Si filius impubes de-
cesserit, Titius hæres esto: vel
generaliter, veluti si pluribus
hæredibus institutis, testator his
verbis filio substituat: Quisquis
mihi hæres erit, idem filio meo
impuberi hæres esto, l. 3. l. 8.*

(2) L. 5. tit. 5. P. 6.

l. 10. hoc tit. Ad quem modum
vulgaris substitutio non recte
concipetur: nam hæc formula,
Quisquis mihi hæres non erit v. c.
in infinitum producitur. Non est
vero eadem vis generalis & spe-
cialis substitutionis, ut mox ostendemus,
cum cognita nobis erit
potestas clausulæ generalis, sive
horum verborum: Quisquis mihi
hæres erit v. c. quam solam hic
explicat Justinianus.

2. Qui v. scripti sunt hæredes,
v. extiterunt, v. pro qua parte). Paucissimis verbis tripliciter com-
prehendit effectum horum verbo-
rum: Quisquis mihi hæres erit.
Primus hic est: quod his verbis
vocati intelligantur illi soli, qui
hæredes nominatim scripti sunt,
non alii, qui forte per eos, qui
scripti sunt, hæredes extiterunt.
Itaque nec dominus, qui per ser-
vum, nec pater, qui per filium
hæres extitit, ex hac clausula ad
hæreditatem impuberis admittitur:
quippe quibus non judicio defun-
cti, sed vi potestatis vel domini-
cæ vel patriæ hæreditatis obvenit,
l. 3. l. 8. §. 1. eod. Eademque ra-
tione nec hæredis hæres admittitur,
d. l. 8. §. 1. licet alias hæ-
redis appellatione etiam hæres
hæredis contineatur, l. 65. l. 70.
de verb. sign. nec is, cui ex fi-
deicommisso hæreditas restituta
est, ut recte docet D. Vigil. hic.
Cæterum quod diximus, dominum
non admetti, id intelligendum est,
si hoc solu obtentu hæreditatem
pupilli ex substitutione ad se per-
tinere contendat, quod patris bo-

na jam apud se pér servum quæsita habeat. Non enim inspicitur, apud quem patris hæreditas sit; sed quis a patre expresse & immediate ad hæreditatem vocatus. Ideoque, si servus quæsita domino ex institutione hæreditate, antequam ex substitutione adiret, e potestate ejus exierit, non poterit dominus ex substitutione impuberi hæres effici; sed servus vel ipse sibi hæreditatem impuberis acquireret, si forte manumissus fuerit; vel si alienatus, novo domino, cuius jussu adierit. At vero si existente conditione pupillaris substitutionis adhuc in ejusdem domini potestate sit, nihil prohibet, quominus jussu ejus nunc item ex substitutione pupilli hæreditatem adeat, eamque novo hoc suo facto acquirat domino.

3 Alter effectus substitutionis generaliter faciæ est: quod ex ea soli veniant illi, qui patri hæredes exiterunt: proinde si hæres scriptus paternam hæreditatem repudiavit, nihil ei proderit ad hæreditatem pupilli consequendam, quod testamento patris hæres scriptus est; nam alias horum verborum: *Quisquis mihi hæres erit* *vc.* nulla vis esset, cum a testatore jam ante hæredes scripti sint, qui ea conditione substituuntur, *d. l. 8. in fin. pr. hoc tit.* Tertius effectus est, quod generali formula substituti easdem ex substitutione partes consequuntur in bonis pupilli, quas in ipsis patris fam. hæreditate habuerunt, *d. l. 8. §. 1. in fin.* Ut hic quoque lo-

cus sit regulæ traditæ in §. 2. *præt. tit.* testatorem eas videri in substitutiones partes cuique dedisse, quas in institutione expressit.

4 In substitutione nominatum facta sive speciali, converso fere modo hæc se habent. Nam primo necesse non est, ut is, qui nominatum substitutus pupilli hæreditatem vindicat, hæres a patre scriptus sit. Deinde, etsi hæres ex parte scriptus sit, non eo tamen minus ex substitutione admittitur, quod patris hæreditatem repudiavit, modo utramque nunc amplectatur, nisi sub ea conditione substitutus sit: *Si hæres erit*, *d. l. 8. in pr. junct. l. 10.* *§. 3. eod.* Postremo, nominatum substituti, non hæreditarias partes, id est, quæ singulis adscriptiæ sunt in institutione, sed viriles sive æquales habebunt, per ea quæ tradidimus sub §. 2. tit. *præced.*

TEXTUS.

Quomodo substitutio pupillaris finitur.

8 *Masculo igitur usque ad quatuordecim annos substitui potest: fœminæ usque ad duodecim annos: at si hoc tempus excesserint, substitutio evanescit* (1).

COMMENTARIUS.

1 Dictum supra est, pupillarem substitutionem introduciam esse ex hac causa, quod cum liberis in ea ætate essent, ut ipsi

(1) *L. 10. tit. 5. P. 6.*

sibi testamentum facere non possent, utile atque ex re ipsorum visum fuerit, ut parentes eis facerent. Quamobrem cum ad eam ætatem pervenerunt, qua jam ipsi testari possunt, cessante fine substitutionis, merito placuit, eam extingui: alias, quod iniquissimum est, puberi testamenti factio auferretur, *l. 43. hoc tit.*

2 *Usque ad quatuordecim annos* *vc.*) Masculi enim anno quartodecimo, fœminæ duobus annis maturius puberes fiunt, *pr. quib. mod. tut. fin.* a qua ætate jam ipsi testamentum facere possunt, *l. 5.* qui test. fac. Ait, *usque ad quatuordecim annos*: quibus verbis significat, omne spatium, quod est intra pubertatem liberum esse patri ad substituendum filio, finem autem hujus arbitrii esse pubertatem. Quapropter si quis, verbi causa, ita substituit; *Si filius meus intra decimum annum* *decesserit* *vc.* pupillusque ad eos annos pervenerit, expirat substitutio, licet postea decesserit intra annum decimum quartum, *l. 21. hoc tit.* At si in substituendo annos pubertatis egressus sit, finetur nihilominus substitutio pubertate, *l. 14. eod.*

3 *Evanescit*). Etiamsi longius tempus comprehensum fuerit, *d. l. 14.* Sed longiore tempore comprehenso, *z* an non saltem post pubertatem substitutio valevit jure fideicommissi? Finge ita factam: *Si filius intra annum vicesimum decesserit, Titius hæres esto.* Ex hac substitutione constat, filio intra pubertatem defuncto directo jure succedi; post id tem-

pus non item. Sed quæritur, *z* an non saltem post pubertatem proficiat ad causam fideicommissi, ut perinde ex eo tempore haberit debeat, ac si filius post pubertatem intra annum vicesimum moriens, rogatus esset hæreditatem patris substituto restituere? Communis sententia est, *testibus Zas. cap. 5. de subst. compend. Covarr. in cap. Raynatius de testam. §. 9. n. 29.* ejusmodi substitutionem puberte ita finiri, ut nulla ejus vis amplius supersit. Quæ sententia mihi verissima videtur. Etenim inconveniens omnino est, ut una substitutione diverso jure pro diversitate temporis censeatur, scilicet ut valeat intra pubertatem directo, & bona tam patris, quam filii, ex quibus una facta est hæritas, complectatur; post pubertatem jure fideicommissi, & sola patris bona contineat. Nec jurisconsultus in *d. l. 14.* scribit, substitutionem impuberis, in qua longius pubertate tempus comprehensum est, post pubertatem ad fideicommissum trahi, sed pubertate finiri: quod Justinianus *hic* expressit verbo significantissimo *evanescit*. Deinde Papinian. *l. 7. hoc tit.* omnem dubitationem tollit, cum sic scribit: *Verbis civilibus substitutionem post quartundecimum annum ætatis frustra fieri convenit; neque enim frustra fieri diceret, aut recte dicaret, si post id tempus quasi fideicommissum valeret, & verba directa inflecterentur.*

4 Non obstat huic sententiae *l. 76. ad SC. Trebell.* quoniam quod Scævola *ibi* respondet, id